

RĂZBOIUL HIBRID – CEA MAI COMPLEXĂ FORMĂ DE APLICARE A ARTEI OPERATIVE

THE HYBRID WARFARE – A COMPLEX APPLICATION OF OPERATIONAL ART

Mr. Dumitru GEORGESCU*

Războiul hibrid reprezintă o preocupare predilectă a analiștilor și a teoreticienilor militari contemporani. Abordarea acestui concept de către Federația Rusă nu evidențiază un caracter de absolută noutate. Raportat la caracteristicile și la determinările mediului operațional contemporan, războiul hibrid poate fi văzut din perspectiva unei forme evolute și adaptate de aplicare a artei operative. Dezvoltarea capacităților militare și nonmilitare, precum și efectele tot mai semnificative care pot fi realizate prin întrebuițarea unor mijloace nonmilitare asigură cadrul necesar manifestării creativității și libertății de acțiune în planificarea și în executarea acțiunilor specifice războiului hibrid.

Hybrid warfare represents a prominent concern for contemporary military analysts and theoreticians. The Russian Federation approach to this concept is not completely new. Compared to the modern operational environment's characteristics and determinations, hybrid warfare can be addressed as an evolved and adapted form of operational art application. The military and non - military capabilities development and the significant effects that can be achieved by employing non - military means provide the framework for the creative and unrestricted planning and conduct of hybrid warfare specific actions.

Cuvinte-cheie: război hibrid; război nonlinear; război de nouă generație; artă operativă; control reflexiv.

Keywords: hybrid warfare; non-linear warfare; new generation warfare; operational art; reflexive control.

Multipolaritatea tot mai evidentă ce caracterizează contextul geopolitic internațional, precum și realitățile politico-militare care se manifestă în spațiul paneuropean determină provocări semnificative la adresa securității statelor și alianțelor europene și euroatlantice. Mediul operațional contemporan, caracterizat de volatilitate, incertitudine, complexitate și ambiguitate¹ impune evoluția și adaptarea continuă a forțelor armate atât din punct de vedere conceptual, cât și acțional. În acest cadru general, interesul pentru studiul războiului nonlinear sau hibrid, ca formă de aplicare concertată a instrumentelor puterii este pe deplin justificat.

Războiul hibrid – perspective istorice

Deși conceptul de *război hibrid* este relativ nou, potrivit unor autori, forme ale acestuia se practicau încă din secolul V înaintea erei noastre.

În timpul războiului peloponesiac (431-404 î.e.n.), atât spartanii, cât și ateniienii au înțeles importanța controlului asupra Messenei și Laconiei, având în vedere faptul că revoltele hiloților din aceste zone puteau afecta sistemul militar spartan și deci, provoca dezechilibre strategice. Atenienii au reușit să stabilească un cap de pod în Pylos, pe coasta sud-vestică peloponesiacă, și au folosit în această zonă messenienii alungați de către spartani după marea revoltă a hiloților din anul 464 î.e.n. Aceștia vorbeau dialectul local și au valorificat acest lucru în executarea unor incursiuni în Laconia constituind, practic, o componentă neconvențională angajată în conflictul peloponesiac. Ca urmare, un număr tot mai mare de hiloți au dezertat și s-au îndreptat către Pylos. Acest lucru a creat o situație foarte dificilă pentru Sparta, ale cărei forțe militare nu erau pregătite pentru acțiuni de contrainsurgență. Prin acțiuni neconvenționale, ateniienii i-au obligat pe spartani să solicite un armistițiu, care, din păcate, nu a fost valorificat corespunzător.²

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dimitru.i.georgescu@gmail.com

Exemplele istorice descrise în literatura de specialitate continuă. În anul 66 e.n., în timpul revoltei evreilor, în Roma antică, o forță mixtă compusă din infractori, militari și luptători care nu făceau parte din forțele armate au folosit tactici dintre cele mai diverse: bătălii clasice, ambuscade de-a lungul comunicațiilor și folosirea unor mașini de luptă capturate împotriva legiunilor romane ale lui Vespasian³.

Un exemplu istoric, din perioada mai recentă este Războiul din Spania și Portugalia (1807-1814), denumit *războiul de independență spaniol* în literatura spaniolă, respectiv *războiul peninsular* în cea britanică. În acest conflict, o forță hibridă formată din formațiuni de gherilă spaniole și forțe regulate britanice și portugheze au reușit obținerea unor efecte decisive asupra mării armate napoleoniene⁴.

Exemple relevante au fost identificate de către autori și pe timpul desfășurării celui de-al Doilea Război Mondial. În Europa, pe frontul de est, în fazele inițiale ale operației Barbarossa, forțele germane au fost puternic afectate de acțiunile executate de-a lungul liniilor de comunicație de către partizanii sovietici și elementele de forțe convenționale ocolite sau depășite pe timpul ofensivei. Avantajele întrebunțării acestor forțe neconvenționale au fost sesizate și valorificate ulterior, prin organizarea și coordonarea unor mișcări de rezistență, care au acționat sincronizat cu forțele convenționale, de exemplu, după debarcarea din Normandia, întârziind afluirea întăririlor germane către linia frontului⁵.

Istoria militară este generoasă din punct de vedere al exemplelor de aplicare ale unor forme de război hibrid. Evident, analiza atentă a acestora și identificarea unor variante de adaptare a acțiunilor care au realizat efecte decisive asupra adversarilor și, mai ales, a combinațiilor acestora ce pot fi aplicate cu succes în operațiile desfășurate în mediul operațional contemporan trebuie să reprezinte o preocupare a teoreticienilor și a practicienilor militari.

Războiul hibrid în abordarea Federației Ruse

Evenimentele recente din Europa au generat și au alimentat fascinația studierii războiului hibrid, în rândul analiștilor și teoreticienilor militari occidentali. În urma acțiunilor Federației Ruse, din Crimeea, ce au condus la anexarea peninsulei,

precum și a operațiilor militare desfășurate de forțele armate ruse în Siria, interesul pentru analiza *noii generații* de război a atins cote maxime.

Generalul Valeri Gherasimov, șeful Statului Major General al Federației Ruse, a prezentat, într-un articol apărut acum trei ani în publicația „Curierul militar-industrial”, fundamentele a ceea ce urma să fie, ulterior, numită „doctrina Gherasimov”:

- neclaritatea din ce în ce mai pronunțată a delimitării dintre starea de pace și cea de conflict, în contextul unei impredictibilități accentuate a conflictelor;

- rata de schimbare fără precedent ce caracterizează mediul operațional contemporan, tranziția rapidă a unor state de la o stare de relativă stabilitate la confruntări violente și război civil nereprezentând o anormalitate în secolul XXI;

- prevalența utilizării mijloacelor nonmilitare în scopul îndeplinirii obiectivelor politico-militare;

- clandestinitatea aplicării instrumentului militar, implicarea capacităților militare fiind oficial asumată în faza finală a conflictului, după realizarea condițiilor decisive pentru obținerea succesului definitiv;

- reducerea potențialului acțional al adversarului, chiar dacă acesta este superior din punct de vedere al capacităților convenționale, prin afectarea capacității cognitive și exploatarea vulnerabilităților identificate la acesta.⁶

Războiul hibrid, în varianta adoptată de Federația Rusă, reprezintă mai degrabă o adaptare la realitatea politico-economico-militară, o încercare de depășire a decalajului tehnologic și a diferențelor în ceea ce privește cantitatea și calitatea capacităților militare convenționale dintre NATO și Rusia. Această abordare presupune revitalizarea unor concepte sovietice, precum *controlul reflexiv* și *operația în adâncime*⁷.

Conceptul de *control reflexiv* a fost dezvoltat începând cu anii 1960 și apărut în literatura militară sovietică acum 40 de ani⁸. Acest concept este definit ca acțiunea de a furniza unui partener sau adversar anumite informații special pregătite, care să îl conducă pe acesta către luarea voluntară a unei decizii ce avantajează inițiatorul acțiunii⁹. Entitatea vizată este influențată, fără a fi conștientă de acest lucru, să adopte un curs de acțiune avantajos pentru Rusia.

Operația (lovitura) în adâncime este un concept dezvoltat de către un grup de ofițeri conduși de către mareșalul Mihail Tuhacevski, în cursul anilor

1920 și începutul anilor 1930. Potrivit acestui concept inovator, într-o abordare similară cu cea a teoreticienilor germani, tancul era văzut ca un element integrat într-o echipă interarme, și nu un mijloc de sprijin al infanteriei. Astfel, în acțiunile ofensive, tancurile erau folosite în trei scopuri: pentru ruperea apărării, prin acțiuni coordonate cu infanteria și artileria; pentru exploatarea succesului în operații în adâncime, respectiv pentru pătrunderea în adâncimea operativă a dispozitivului inamic și distrugerea elementelor din zona din spate a acestuia, prin acțiuni integrate ale unor structuri interarme mecanizate puternice¹⁰.

În contextul războiului hibrid, implementarea principiului loviturii în adâncime presupune paralizarea instituțiilor și funcțiilor vitale ale adversarului. Astfel, se creează condițiile necesare acțiunii nerestricționate a elementelor ce vor executa acțiunile de modelare sau decisive ale diferitelor faze ale operației proprii¹¹.

În concepția Federației Ruse, este necesar ca acțiunile specifice războiului hibrid să urmărească exploatarea vulnerabilităților inamicilor și adversarilor și să vizeze percepția acestora intenționând, în principal, afectarea capacității cognitive. Acest lucru se realizează prin întrebuițarea limitată și clandestină a instrumentului militar, într-o manieră integrată cu aplicarea celorlalte instrumente nonmilitare. Posibilele vulnerabilități vizate sunt reprezentate de inerția acțională specifică alianțelor politico-militare sau unor sisteme politice aflate în soluție, obiectivele dificil de aliniat sau chiar divergente ale actorilor statali cu vocație globală și prudența excesivă a statelor europene.

Războiul hibrid, formă de aplicare a artei operative

Așa cum am arătat anterior, războiul hibrid nu are un caracter profund de noutate. Din contră, în anumite aspecte, acesta este similar operațiilor militare desfășurate încă din cele mai vechi timpuri. Simplificând la maxim, din perspectiva planificării, războiul hibrid presupune definirea unei stări finale dorite pornind de la situația curentă, identificarea unei abordări operaționale care să conducă la realizarea condițiilor urmărite și, evident, implementarea acestei abordări prin acțiuni ale unor capacități. Acțiunile circumscrise războiului hibrid sunt rezultate ale unui proces

de planificare, proces ce nu poate fi caracterizat de diferențe semnificative față de procesul de planificare a operațiilor. Indiferent de abordarea teoretică și practică a conceptului de război hibrid, desfășurarea acțiunilor în cadrul acestei forme de manifestare a fenomenului militar presupune identificarea efectelor necesar a fi realizate, a scopului în care acestea sunt realizate, a acțiunilor necesar a fi executate, respectiv a capacităților necesare desfășurării acestor acțiuni. Astfel, din punct de vedere al procesului operațiilor, războiul hibrid nu diferă semnificativ față de operațiile întrunite multidimensionale.

În formele actuale și viitoare de manifestare, războiul hibrid va fi caracterizat, probabil, de un spectru foarte larg de capacități ce vor fi angajate în scopul realizării efectelor dorite. Aceste capacități, inerent asociate tuturor instrumentelor puterii, vor fi întrebuițate într-o manieră integrată, acțiunile acestora în diferite medii fiind combinate în forme creative și inovative, urmărind exploatarea vulnerabilităților adversarilor și actorilor relevanți din mediul operațional. Ponderea dintre acțiunile militare și cele nonmilitare va fluctua constant, pe timpul operațiilor, iar amenințarea convențională și demonstrațiile de forță vor fi utilizate pentru modelarea mediului operațional. Potrivit abordării rusești a războiului hibrid, adversarii vor fi angajați într-o manieră sincronizată atât pe *verticală*, la toate nivelurile artei militare, cât și pe *orizontală*, prin vizarea întregii palete de instituții cu responsabilități în domeniul securității naționale și a populației. Scopul urmărit va fi afectarea severă a capacității cognitive a adversarului, lucru ce poate conduce la o paralizie strategică sau cel puțin la o reacție întârziată și disproporționată a acestuia, incapabilă să asigure un răspuns adecvat. Astfel, printr-o abordare integrată, se urmărește realizarea unor obiective trasate de către decidenții politici. Acest lucru justifică perspectiva tratării războiului hibrid ca o formă de aplicare a artei operative, evoluată și adaptată la cerințele și determinările mediului operațional contemporan.

Arta operativă reprezintă o abordare cognitivă adoptată de către comandanți și statele lor majore, bazată pe cunoștințele, creativitatea, experiența și judecata acestora, în scopul elaborării strategiilor, campaniilor și operațiilor pentru organizarea și angajarea forțelor la dispoziție, prin integrarea obiectivelor, modalităților și mijloacelor¹². Deși în

principal aceasta viza doar instrumentul militar, analizând atent fenomenul militar contemporan, se poate observa tendința clară de extindere a aplicării acesteia, prin adoptarea unei abordări cuprinzătoare sau integrate. Această abordare cuprinzătoare, rezultată în urma analizei mediului operațional contemporan și a operațiilor multinaționale desfășurate în cadrul campaniilor contrainsurgente din Irak și Afganistan, promovează utilizarea unor game mai largi de capacități și instrumente pentru obținerea efectelor dorite în mediul operațional. Extinderea domeniului artei operative și aplicarea acesteia luând în considerare toate capacitățile disponibile, indiferent de instituția sau agenția căreia aparțin este determinată și de evoluția tehnologică fără precedent și globalizarea care caracterizează societatea contemporană.

Realizarea obiectivelor politice a reprezentat și continuă să reprezinte scopul războiului, indiferent de tipul sau natura acestuia. Din acest punct de vedere, războiul hibrid prezintă o particularitate semnificativă – tendința de a evita o confruntare militară directă, prin folosirea unor capacități neconvenționale. Efortul agresorului nu se concentrează pe capacitățile fizice ale adversarului său, ci pe capacitatea cognitivă a acestuia, urmărind paralizarea mecanismelor de securitate. Acțiunile convenționale și întrebuintarea capacităților militare, fără recunoașterea expresă a acestui lucru de către adversar nu sunt excluse, acestea fiind angajate punctual pentru rezolvarea rapidă și violentă a unor situații a căror apariție nu a putut fi împiedicată prin acțiunile elementelor neconvenționale. Amenințarea convențională este, în schimb, omniprezentă și agresiv promovată, prin demonstrații de forță și concentrări masive de forțe ce urmăresc descurajarea statului agresat.

Concluzie

Diversitatea forțelor și mijloacelor care sunt angajate în acțiunile specifice războiului hibrid, precum și provocarea integrării activităților acestor capacități în scopul realizării unor efecte complementare determină complexitatea semnificativă a procesului de planificare a operațiilor ofensive în contextul războiului hibrid. Limitările impuse de mediul operațional asupra operațiilor militare convenționale nu se aplică

acțiunilor specifice războiului hibrid, iar din acest motiv aplicarea artei operative de către agresor este nerestricționată. Vulnerabilitățile adversarilor și ale organismelor și alianțelor internaționale sunt identificate și exploatate în scopul dezorganizării și neutralizării acestora.

Extinderea domeniului de aplicare al artei operative, dincolo de limitele capacităților specifice instrumentului militar, deși solicitantă din cauza complexității și dificultății integrării unei palete vaste de capacități militare și nonmilitare are un potențial deosebit. Eliminarea restricțiilor de natură politică sau economică determinate de mediul operațional, libertatea de acțiune și posibilitatea exprimării aproape neîngrădite a creativității planificatorilor, asigură avantaje semnificative practicanților războiului hibrid. Eficacitatea și eficiența aplicării acestui concept a fost dovedită recent, prin anexarea Crimeii la Federația Rusă, lucru considerat aproape imposibil cu câțiva ani în urmă.

NOTE:

1 Judith Hicks Stiehm, Nicholas W. Townsend, *The US Army War College: Military Education in a Democracy*, Temple University Press, Philadelphia, 2002, p. 6.

2 Williamson Murray, Peter R. Mansoor, *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, pp. 3-4.

3 Timothy McCulloh, Richard Johnson, *Hybrid Warfare, JSOU Report*, 13-4, August 2013, www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA591803, accesat la 13.05.2016, p. 3.

4 *Ibidem*.

5 Williamson Murray, Peter R. Mansoor, *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, pp. 4-5.

6 Robert Coalson, *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War*, <https://inmoscowshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>, accesat la 13.05.2016.

7 Can Kasapoglu, *Russia's renewed military thinking: non-linear warfare and reflexive control*, NATO Defense College, Roma, 2015, p. 2.

8 Timothy L. Thomas, *Journal of Slavic Military Studies 17: Russia's Reflexive Control Theory and the Military*, Taylor & Francis, 2004, p. 238.

9 *Ibidem*, p. 237.

10 Sean J. A. Edwards, *Swarming and the Future of Warfare*, RAND Corporation, 2005, pp. 57-58.

11 Can Kasapoglu, *op.cit.*, pp. 3-4.

12 ADRP 5-0, *The Operations Process*, Headquarters, Department of the Army, Washington, 2012, pp. 2-12.

BIBLIOGRAFIE

Coalson Robert, *The “Gerasimov Doctrine” and Russian Non-Linear War*, <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>, accesat la 13.05.2016.

Edwards J. A. Sean, *Swarming and the Future of Warfare*, RAND Corporation, 2005.

Kasapoglu Can, *Russia’s renewed military thinking: non-linear warfare and reflexive control*, NATO Defense College, Roma, 2015.

McCulloh Timothy, Richard Johnson, *Hybrid Warfare, JSOU Report*, 13-4, August 2013, www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA591803, accesat la 13.05.2016.

www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA591803, accesat la 13.05.2016.

Murray Williamson, Mansoor R. Peter, *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012.

Stiehm Judith Hicks, Townsend Nicholas W., *The US Army War College: Military Education in a Democracy*, Temple University Press, Philadelphia, 2002.

Thomas L. Timothy, *Journal of Slavic Military Studies 17: Russia’s Reflexive Control Theory and the Military*, Taylor & Francis, 2004.

ADRP 5-0, *The Operations Process, Headquarters*, Department of the Army, Washington, 2012.